

Vážené dámy, vážení pánové,

byl jsem požádán organizátory dnešního setkání, abych se podělil o své zkušenosti ze zavádění Místní agendy 21 a hnutí Zdravá města v naší zemi a z práce na metodice hodnocení měst ucházejících se o přiznání kategorie „A“. Je to pro mne příležitost pro rekapitulaci mého působení v této agendě v posledním dvacetiletí.

Když jsem se v roce 1990 díky RNDr. Bedřichovi Moldanovi, CSc., prvnímu českému ministru životního prostředí, stal neočekávaně jeho náměstkem, byla moje první zahraniční cesta shodou okolností do švýcarské Ženevy na zasedání Světové zdravotnické organizace. Česká delegace vedená tehdejším prvním polistopadovým ministrem zdravotnictví ČR MUDr. Martinem Bojarem, jíž jsem byl členem, se tam přihlásila k novému celosvětovému programu a počátku hnutí Zdravých měst. Ministerstvo životního prostředí se již tehdy přihlásilo ke své spoluodpovědnosti za zdravotní stav obyvatelstva, vnímané do té doby jako výlučná kompetence resortu zdravotnictví. Chápali jsme zejména my, kdo jsme pocházeli z pánevních oblastí severozápadních Čech a z Ostravska, jak silně závisí lidské zdraví také na kvalitě životního prostředí. Z toho pak vyplynuly dokumenty, připravené na MŽP a schválené vládou ČR, jako byly Program ozdravení životního prostředí České republiky (tzv. „Duhový program“), Program ozdravení životního prostředí Severočeského kraje a další navazující dokumenty, např. stále aktuální územně-ekologické limity těžby v SHP, na Sokolovsku i na Ostravsku - Karvínsku nebo v Dolním Rakousku a Bavorsku inspirovaný Program obnovy vesnice.

Po světové konferenci o životním prostředí v Rio de Janeiro z roku 1992 přibyla k iniciativě Zdravá města, kde hlavní gesci mělo Ministerstvo zdravotnictví, i Agenda pro 21. století a navazující Místní agenda pro 21. století, kde již šlo o daleko komplexnější záběr ve směru k dlouhodobě udržitelnému vývoji jak po stránce environmentální, tak sociální i ekonomické a kde se uplatnilo prakticky ono heslo „Mysli globálně, jednej lokálně“.

Ač jsem byl v roce 1992 z MŽP delimitován s územním plánováním a stavebním řádem na Ministerstvo hospodářství, později přejmenované na Ministerstvo pro místní rozvoj a už po 3 měsících jsem se i s tímto ministerstvem rozešel, s touto agendou jsem zůstal v kontaktu. Byl jsem vyzýván organizačním štábem hnutí Zdravá města jako expert k vypracování dílčích hodnocení územně-plánovací dokumentace měst, která se do akce Zdravá města hlásila. Tak jsem se již ve 2. polovině 90. let minulého století dostal poprvé do měst, z nichž některá v současnosti už aspirují nejen na obhájení kategorie „B“ v MA 21, ale brzy se budou ucházet už i o kategorii „A“ jako jsou Vsetín, Litoměřice a Kopřivnice i do měst dalších, jako např. Mladá Boleslav. Ve všech prvně jmenovaných to byla velmi příjemná zkušenost, protože jsem se už tehdy setkal s velmi kvalitním a vstřícným personálem městských úřadů a na kvalitě jejich práce to bylo znát. V Mladé Boleslavi to bylo vzhledem k mé kritice některých záměrů územního plánu o poznání méně příjemné. Nehodnotil jsem totiž jen plnění formálních náležitostí územních plánů, ale jako územní plánovač jsem si nemohl odpustit hodnocení také jejich věcného obsahu. A s tím jsem v Mladé Boleslavi narazil.

V tomto roce jsem byl vyzván znovu, abych se jako expert zúčastnil na aktivitách MA 21 a Zdravých měst. Tentokrát nejen jako jeden z hodnotitelů při místních obhajobách kategorie „B“, ale i jako spolutvůrce metodiky hodnocení těch měst a regionů, které se chtějí ucházet o nejvyšší stupeň hodnocení v kategorii „A“. Spolu s Ing. Milanem Půčkem jsme dostali na starost tematický okruh „Správa věcí veřejných a územní rozvoj“, tedy jakýsi zastřešující blok, obsahující plánování regionálního i územního rozvoje, výkon samosprávy i přenesené působnosti státní správy na městských úřadech, řízení městských organizací, komunikaci s občany, podnikateli i neziskovými zájmovými organizacemi, to vše s cílem přispívat k prosperitě města, k sociálnímu smíru i kvalitním životním podmínkám obyvatel i návštěvníků a v tom samozřejmě i ke zlepšování životního prostředí. Spolupráce v pracovní

skupině pro přípravu metodiky hodnocení měst ucházejících se o kategorii „A“ byla nejen díky jejímu šťastnému složení, ale i lidem z firmy Integra Consulting Services, spol. s r. o., zajišťujícím koordinaci a administrativní servis a také díky zvoleným městům pro pilotní ověřování Kopřivnice, Vsetín, Chrudim a Litoměřice velmi příjemná a dělná. Cílem zpracování metodiky hodnocení bylo dát jí co nejobjektivnější kritéria a nejlépe jasné měřitelné a porovnatelné indikátory, vylučující co nejvíce subjektivní faktory hodnotitelů. Ukázalo se však, že nejen v tématu Správa věcí veřejných a územní rozvoj se v některých aspektech nelze vyhnout jen verbálnímu hodnocení, protože exaktní jednoduché indikátory buď nejsou k dispozici, nebo by bylo jejich získání příliš nákladné, nebo prostě nemohou postihnout složitost problematiky a musí nastoupit odbornost, zkušenost a morální bezúhonnost hodnotitelů, přičemž k objektivitě hodnocení bude přispívat kromě uvedených vlastností vybraných expertů i fakt, že hodnotitelů bude více a výsledky musí potvrdit pracovní skupina, takže případná subjektivní zkreslení u jednoho z nich se neprojeví fatálně v hodnocení celkovém. Pro hodnocení měst ucházejících se o nejvyšší kategorii „A“ bylo stanoveno, že právě první tématický okruh „Správa věcí veřejných a územní rozvoj“ pro ně bude svrchovaně důležité. Jednak onou zastřešující úlohou, vyžadující systémový přístup k práci a propojování strategického i územního plánování až po tvorbu rozpočtů a rozpočtových výhledů měst, jednak pro specifiku spočívající v nutné dlouhodobosti těchto typů plánování, přesahujících časový horizont jednoho funkčního období zastupitelstva a rady měst, což vyžaduje i určitou stabilnější vizi, ke které by mělo město směřovat, bez ohledu na změny v jeho politické reprezentaci po každých volbách.

Abych se ještě lépe vpravil do věcné problematiky těchto měst, zúčastnil jsem se ve všech 4 městech zapojených do pilotního ověřování metodiky hodnocení kategorie „A“ při letošních podzimních obhajobách kategorie „B“ na místě. Právě při tom jsem si naplno uvědomil, jak obrovský kus práce vykonala tato města za léta od přihlášení se k myšlenkám Zdravých měst a MA 21 do dneška. Z původní aktivity několika nadšenců v těchto městech je to dnes bez nadsázky celoměstské hnutí, které má v organizační struktuře městských úřadů trvalé administrativní zázemí, podporu volených orgánů a funkcionářů, úředníků městských úřadů i aktivní části veřejnosti, je periodicky sledováno v programech zastupitelstev a rady, promítá se do rozvojových dokumentů i praktického výkonu veřejné správy, řízení městských organizací, do komunikace s občany i se sousedními obcemi, do kontaktů se zájmovými organizacemi působícími ve městě. Je to znát i na obrazu těchto měst, která se z šedi a zchátralosti zděděné po předchozím režimu vyloupila znovu do krásy obnovených fasád, památek, parků, komunikací a občanské i technické vybavenosti. Je to znát i na otevřené komunikaci s občanskou komunitou měst. Jen slepý to nevidí nebo nechce vidět a vzpomíná na „jistoty“ předlistopadového období nehybnosti. Všechna tato města mají důvod k obnovené hrdosti na to, co dokázala a těším se, až se budou ucházet o tu nejvyšší kategorii „A“ na další hodnocení, které bude muset prokázat, že jsou nejen nejdál z měst českých, moravských a slezských, ale že se mohou srovnávat s nejvyspělejšími městy či regiony Evropy.

Na závěr mi dovoluť vyslovit naději, že přes současné hospodářské problémy a potíže se bude k Místní agendě pro 21. století a k hnutí Zdravých měst a regionů hlásit čím dál tím více samospráv obcí, měst, mikroregionů i regionů a celá Česká republika dříve nebo později nastoupí nejen deklarativně, ale skutečně na trajektorii dlouhodobě udržitelného rozvoje a bude se dále přibližovat nejvyspělejšími evropským zemím, jakými jsou Švýcarsko nebo země Skandinávie.

A ještě jednu poznámku mi dovoluť jako reakci na vystoupení zástupců některých ústředních orgánů státní správy, kteří Vám zde v podstatě řekli, že aktivity MA 21 budou nadále podporovat, ale vzhledem k nutnosti úspor a škrtů ve státním rozpočtu už ne finančně a Vy jste jim přesto zdvořile zatleskali. Vzpomněl jsem si na slova tehdejšího hejtmána Dolního

Rakouska Erwina Prölla a profesora mnichovské univerzity v Mnichově Holgera Magela, když jsme se k nim jezdili na přelomu 80. a 90. let inspirovat pro náš Program obnovy venkova, proč jejich vlády podporují Programy obnovy vesnice (Dorferneuerung). Mluvím o tom proto, že je to podobný dobrovolný nástroj pro zvyšování kvality prostředí, jako hnutí Zdravá města a MA 21, zaměřený však na nejmenší - vesnická sídla. Řekli nám tehdy, že každá marka nebo šilink (euro ještě neexistovalo), vložené státem do podpory tohoto programu, přinese 7 marek nebo šilinků od jiných subjektů, takže stát a společnost získají osminásobnou konečnou hodnotu výsledků těchto aktivit, než do nich stát vložil. V té souvislosti se lze ptát, zda právě rušení revolvingového účtu a ostatní finanční podpory agendy MA 21 a Zdravých měst je šetřením na správném místě.

Děkuji Vám za pozornost.

V Hradci Králové 6. prosince 2011